

Percepcija učiteljske profesije u Hrvatskoj iz perspektive predmetnih učitelja: kvalitativna analiza*

Irena Burić, Ana Slišković, Ivana Macuka, Izabela Sorić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru

*Istraživanje je provedeno u sklopu projekta „Teachers' emotions and emotion regulation strategies: personal and contextual antecedents and effects on motivation, well-being and relationship with students“ financiranog od strane Hrvatske zaklade za znanost

Uvod

- ▶ učiteljsko zanimanje trebalo bi se u društvu doživljavati kao statusno i prestižno
- ▶ učitelji su osobe koje poučavaju i odgajaju te oblikuju vrijednosti i stavove mladih naraštaja
- ▶ obitelj i škola imaju temeljnu ulogu u razvoju djeteta
- ▶ unatoč tome, istraživanja pokazuju da današnji učitelji svoje zanimanje doživljavaju podcijenjenim u odnosu na druge profesije (Hargreaves i sur., 2006; Fuller i sur., 2013) te su općenito manje zadovoljni svojim poslom u odnosu na prethodna desetljeća (Klassen i Anderson, 2009)

Uvod

- ▶ Snižen profesionalni moral učitelja, smanjenje njihovog samopouzdanja i doživljaja statusa, određuju njihovo zadovoljstvo poslom i radno ponašanje (Day i sur., 2006), ali i utječu na odabir i zadržavanje u učiteljskoj profesiji
- ▶ Suvremeni kontekst učiteljskog zanimanja:
 - ▶ naglasak na performativnosti
 - ▶ povećana i vidljivija odgovornost učitelja
 - ▶ učestale obrazovne reforme nametnute odozgo
 - ▶ razvoj suvremenih tehnologija
 - ▶ promjene u sustavu društvenih vrijednosti i obiteljskom životu (Fuller i sur., 2013; Neophytou, 2013; Evetts, 2009)

Uvod

- ▶ sustav vrijednosti u društvu, oblici i dinamika suvremene obitelji, reforme i promjene u obrazovnim politikama te rapidan tehnološki razvoj neki su od čimbenika koji mogu oblikovati doživljaj učiteljske profesije, percepciju problematičnih aspekata njihova posla te odnos prema radu
- ▶ osnovno pitanje: Kako je kod nas? Kako hrvatski učitelji percipiraju svoju profesiju? S kojim problemima se susreću u svom radu?

A solid red arrow pointing to the right, positioned at the top left of the slide.

Istraživačka pitanja

- ▶ Kako predmetni učitelji zaposleni u osnovnim školama doživljavaju vlastitu profesiju?
- ▶ S kojim vrstama problema se susreću u svom svakodnevnom radu?

Metoda

- ▶ Metoda fokusnih grupa:
 - ▶ 4 fokusne grupe (dvije su održane u Zagrebu; jedna u Zadru i jedna u Šibeniku) u listopadu i studenom 2014.
 - ▶ trajanje diskusija: od 54.33 do 94.26 min
 - ▶ moderator: vanjski stručnjak specijaliziran za provedbu kvalitativnih istraživanja
 - ▶ pojedina fokusna grupa obuhvaćala je od 6 do 8 članova

Metoda

- ▶ sudionici: učitelji predmetne nastave zaposleni u različitim osnovnim školama na području gradova Zagreba, Zadra i Šibenika (N=29; 3 učitelja muškog spola)
 - ▶ dob $M=44.32$, $SD=10.11$ (raspon: 29-64)
 - ▶ staž $M=18.39$, $SD=9.46$ (raspon: 3-42)
 - ▶ zastupljenost učitelja po predmetima koje podučavaju: hrvatski jezik, engleski jezik, njemački jezik, engleski i talijanski jezik, povijest, zemljopis, priroda/biologija, kemija, matematika, fizika, informatika, tehnička kultura, likovna kultura, TZK i vjeronauk
 - ▶ u pojedinoj fokusnoj grupi bilo je max. 2 učitelja iz iste škole

Metoda

- ▶ pitanja postavljena članovima fokusnih grupa odnosila su se na:
 - ▶ gledanje na zanimanje predmetnog učitelja danas
 - ▶ doživljaj profesionalne uloge učitelja
 - ▶ ciljeve koje učitelji imaju u svom radu

Analiziranje podataka

- ▶ auditivno zapisivanje grupnih diskusija
- ▶ verbalno transkribiranje audiozapisa od strane 3 istraživača
- ▶ kodiranje (3 istraživača nezavisno)
- ▶ tematska analiza (2 istraživača nezavisno)

Rezultati: Kako predmetni učitelji zaposleni u osnovnim školama doživljavaju vlastitu profesiju?

- ▶ Zahtjevan posao – višestruke uloge, ciljevi i zadaci
 - ▶ obrazovni ciljevi (prenijeti znanje i vještine, razvijati mišljenje i motivaciju)
 - ▶ odgojni ciljevi (prenijeti vrijednosti i oblikovati stavove; „ostaviti trag na djeci“)
 - ▶ višestruka uloga učitelja (učitelj kao pedagog, roditelj, psiholog, defektolog)
 - ▶ emocionalni zahtjevi posla (emocionalna involviranost u život svojih učenika; odgovornost za dobrobit djeteta)
 - ▶ nužnost prilagodbe potrebama današnje djece (ulaganje dodatnih napora u motiviranje djece; nužnost kreativnosti i inovativnosti)

...U naše doba, dragi Bože, skoro da nije bilo televizije. A ova djeca, koja nam sada dolaze, oni doslovno s dvije godine imaju lpad. S dvije godine djeca se, doslovno u pelenama, počinju učiti na te stvari. I njihova percepcija, način učenja je potpuno drugačiji. I nama je jako teško...

Rezultati: Kako predmetni učitelji zaposleni u osnovnim školama doživljavaju vlastitu profesiju?

- ▶ Podcijenjenost učiteljske profesije
 - ▶ niska plaća
 - ▶ podcjenjivanje vrijednosti znanja u današnjem društvu
 - ▶ nepoštivanje i omalovažavanje učitelja od strane djece i roditelja (nezaštićenost učitelja; uplitanje roditelja u njihov rad)
 - ▶ stav u društvu o učiteljima kao onima „što jako malo rade i imaju tri mjeseca praznika“
 - ▶ podcijenjenost i marginalizacija pojedinih predmeta

...Ja imam dojam kad ovdje kažeš nekome da radite u školi, samo što ti ne kaže „Jaaadna“, neće reći baš u facu, ali imam osjećaj da bi najradije rekao „Što nisi mogla nešto bolje?“...

Rezultati: Kako predmetni učitelji zaposleni u osnovnim školama doživljavaju vlastitu profesiju?

- ▶ Važnost uloge učitelja
 - ▶ oslonac i vodič djeci u suvremenim društvenim okolnostima (promjene u obitelji, sustavu vrijednosti, promjene u društvenim odnosima koje proizlaze iz razvoja suvremenih tehnologija – era digitalizacije)

...U ovom vremenu mi imamo dosta bitnu ulogu. Ne znamo ni sami koliku moć u razredu imamo u oblikovanju njihovih stavova. Možda i više nego roditelji. Ljudi to zaboravljaju i ne naglašavaju dovoljno tu komponentu...

Rezultati: S kojim vrstama problema se hrvatski učitelji susreću u svom svakodnevnom radu?

- ▶ Problemi/poteškoće koji proizlaze iz obrazovnog sustava
 - ▶ preopterećenost „beskorisnim” administrativnim zahtjevima
 - ▶ učestalo mijenjanje obrazovnih politika koje su više „kozmetičke” naravi i koje se doživljavaju kao nametnute i neosnovane

...ne razmišlja se kako stvarno jednom sjesti i pokušati saslušati sve to, napraviti nešto jezgrovito, nego, ono, napraviti da se napravi i da se može reći „On ti je napravio reformu”, a to što to nema veze s mozgom, nema veze...ili...A to Ministarstvo, kako oni s nama komuniciraju? Preko medija. Mi doslovno tako saznajemo informacije...
- ▶ nedostaci nastavnog plana i programa
- ▶ naglasak na performativnosti
- ▶ inkluzija učenika s teškoćama u razvoju i posebnim potrebama

Slide 13

AiD6

ovo možda malo ublažiti da ne stoji ovako Samo "inkluzija" (kao da im je sama po sebi problem - možda staviti u zagrade

nedostatna educiranost i i povećano opterećenje

Ana i Dado; 11.4.2015.

Rezultati: S kojim vrstama problema se hrvatski učitelji susreću u svom svakodnevnom radu?

- ▶ Problemi/poteškoće koji proizlaze iz obrazovnog sustava
 - ▶ neadekvatni (materijalni) uvjeti rada
 - ▶ nedostatak sankcija u školstvu
 - ▶ nedostatno stručno usavršavanje i stručna podrška u radu
 - ▶ niska plaća
 - ▶ negativna selekcija i feminizacija profesije
 - ▶ nezaštićenost učitelja

...nas nitko ne uzima u zaštitu. Vi ste na vjetrometini. Sačuvaj Bože ravnatelj. On je uvijek na strani roditelja. Jer se boji. Boji se inspekcije, boji se novinara. I vi ste sami. Vi ste sami, izloženi tome da roditelj, ako je bezobrazan, više na vas...

Rezultati: S kojim vrstama problema se hrvatski učitelji susreću u svom svakodnevnom radu?

- ▶ Problemi/poteškoće koji proizlaze iz rada s učenicima
 - ▶ nedostatak „kućnog odgoja” današnje djece
 - ▶ specifičnosti današnjih generacija djece

...mislim da djeca idu linijom manjeg otpora, da djeca danas vole loviti krivine, da vide svijet oko sebe...

- ▶ rad s učenicima po individualiziranom i prilagođenom programu

...onda imam dijete s tunelskim vidom, njemu napravi veliki font. Dijete se trudi, jako je drago, super. Pa onda dijete s ADHD-om, pa dijete s poremećajem u ponašanju. Ovaj ne može pročitati, ovaj ima diskalkuliju, a ja ih imam 29. Pa to je prestrašno. To je prestrašno. A sve više je takve djece...

Rezultati: S kojim vrstama problema se hrvatski učitelji susreću u svom svakodnevnom radu?

- ▶ Problemi/poteškoće koji proizlaze iz odnosa s roditeljima
 - ▶ pritisak na učitelje za davanjem visokih ocjena
 - ...Na kraju godine [roditelji] zovu telefonski ili sad preko Facebooka šalju poruku: dignite mu ocjenu i tako...*
 - ▶ zadiranje u rad učitelja
 - ...Svi su roditelji kompetentni dati ocjenu kod kuće, iz bilo kojeg predmeta...*
 - ▶ iskrivljena percepcija objektivnih mogućnosti vlastitog djeteta
 - ▶ oslobađanje djece od odgovornosti za vlastito ponašanje

A solid red arrow pointing to the right, positioned on the left side of the slide.

Rezultati: S kojim vrstama problema se hrvatski učitelji susreću u svom svakodnevnom radu?

- ▶ Problemi/poteškoće koji proizlaze iz kolektiva
 - ▶ nestručni, neprofesionalni i nemotivirani učitelji koji su „zalutali” u školu
 - ▶ loši međuljudski odnosi u kolektivu
 - ▶ nedovoljna podrška stručne službe
 - ▶ nestručno i loše vodstvo škole

Zaključci

- ▶ Predmetni učitelji vlastitu profesiju vide kao iznimno zahtjevnu, važnu ali i podcijenjenju u današnjem društvu.
- ▶ Problemi koje učitelji navode mogu se svrstati u četiri široke kategorije: problemi koji proizlaze iz aktualnog obrazovnog sustava; iz neposrednog rada s učenicima; iz načina funkcioniranja radnog kolektiva; te iz odnosa s roditeljima.

...Humano i plemenito zanimanje. Koliko je god odgovorno, toliko se blesavo ponašaju prema nama...

HVALA NA PAŽNJI!